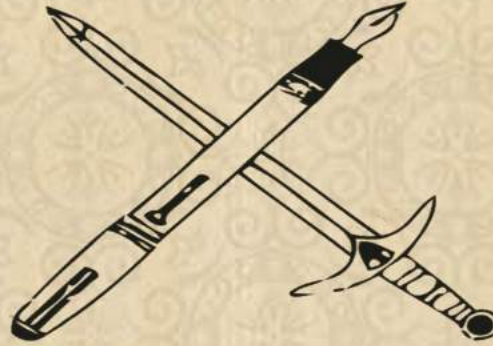

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

SAVAŞ VE EDEBİYAT SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ

CİLT 2

Editör
Prof. Dr. Yılmaz DAŞCIOĞLU

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ - 2016

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI
**SAVAŞ VE
EDEBİYAT**
SEMPOZYUMU

16-18 Aralık 2014
SAKARYA

BİLDİRİLER KİTABI
II. CİLT

Sempozyum Onursal Başkanı

Prof. Dr. Muzaffer ELMAS

Sempozyum Başkanı

Prof. Dr. Yılmaz DAŞCIOĞLU

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Gülsemin HAZER

Yrd. Doç. Dr. Okan KOÇ

Yrd. Doç. Dr. Hülya ÜRKMEZ

Arş. Gör. M. Mustafa ÖRÜCÜ

Arş. Gör. Samet ÇAKMAKER

Arş. Gör. Elmas KARAKAŞ

Arş. Gör. E. Neşe DEMİRDELER

Okt. Serhat DEMİREL

Okt. Hürdünya ŞAHAN

Danışma ve Bilim Kurulu

- Prof. Dr. Alaattin KARACA (KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Arif BİLGİN (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Arif ÜNAL (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Ahmet BOSTANCI (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Bayram Ali KAYA (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Çiğdem BALIM (INDIANA UNIVERSITY, ABD)
Prof. Dr. Engin YILMAZ (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK (EGE ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Hakan YAVUZ (UNIVERSITY OF UTAH, ABD)
Prof. Dr. Hülya ARGUNŞAH (ERCİYES ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. İsmet EMRE (BARTIN ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Kazım YETİŞ (İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Kerima FİLAN (SARAYBOSNA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. M. Mehdi ERGÜZEL (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Mustafa APAYDIN (ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT (NİĞDE ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Ömer Faruk HUYUGÜZEL (GEDİZ ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN (EMEKLİ ÖĞRETİM ÜYESİ)
Prof. Dr. Ramazan KAPLAN (BARTIN ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ (ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Rıza FİLİZOK (GEDİZ ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Yılmaz DAŞCIOĞLU (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Prof. Dr. Zikri TURAN (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Doç. Dr. Halim KARA (BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ)
Doç. Dr. Ozan YILMAZ (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Doç. Dr. Ömer ÇAKIR (ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ)
Dr. Herkül MİLLAS (ARAŞTIRMACI-YAZAR)
Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar ASLAN (İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ)
Yrd. Doç. Dr. Gülsemin HAZER (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Yrd. Doç. Dr. Hülya ÜRKMEZ (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Yrd. Doç. Dr. Nuri SAĞLAM (İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ)
Yrd. Doç. Dr. Okan KOÇ (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ)
Yrd. Doç. Dr. Tevfik SÜTÇÜ (NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ)
Dr. Amina Šiljak-Jesenković (SARAYBOSNA ŞARKİYAT ENSTİTÜSÜ)

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI
SAVAŞ VE
EDEBİYAT
SEMPOZYUMU

16-18 Aralık 2014
SAKARYA

BİLDİRİLER KİTABI
II. CİLT

Editör

Prof. Dr. Yılmaz DAŞCIOĞLU

Redaksiyon ve Tasarım

Arş. Gör. Samet ÇAKMAKER

Yayın Koordinatörü

Yrd. Doç. Dr. Okan KOÇ

ISBN: 978-605-4735-75-4

Basım Yeri:

Sakarya Üniversitesi Basımevi
Esentepe Kampüsü-Sakarya

Sakarya-2016

NOT: Yazıların yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

Yahya Kemal'in“Selimname”sinde Geçen“Savaş”la İlgili Kavramların Kullanım Tarzları Üzerine.....	1
<i>Prof. Dr. Mehmet Mehdi ERGÜZEL / Sakarya Üniversitesi</i>	
Şah İsmail'in Şiirlerinde Savaşa Dair Söylemler	17
<i>Yrd. Doç. Dr. Mehmet Nuri ÇINARCI / Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</i>	
Yemen Harbi'nden İstiklâl Savaşı'na Ulaşan Tarihi Sürecin Tutsak Yollar Romanına Yansımaları.....	29
<i>Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI</i>	
Şiirde de Cephe de Zirve Şairler: Kerim Otar ve Kaysın Kuliy.....	45
<i>Yrd. Doç. Dr. M. Said ARBATLI / Akdeniz Üniversitesi</i>	
Birinci Dünya Savaşı İstanbul'unda Âhir Zaman Yaşantısı.....	58
<i>Yrd. Doç. Dr. Melih ERZEN / Gazi Üniversitesi</i>	
War Poetry in English Literature: Wilfred Owen.....	74
<i>Doç. Dr. Metin TİMUÇİN</i>	
Savaş Basın ve Edebiyat Üçgeninde Bir Gazete: Fevaid'in Nüsha-i Güzidesi.....	78
<i>Muammer HARDAL Uludağ-Üniversitesi / Şamil ÇAN-Uludağ Üniversitesi</i>	
Kemal Tahir Romanlarında Kolektif Kahraman Olarak Askerler ve Savaş Olgusu	91
<i>Öğr. Gör. Muhammed Hüküm / Kilis 7 Aralık Üniversitesi</i>	
Cengiz Aytmatov'un “Askerin Oğlu” Adlı Hikayesinde Sinema Unsurunun Kullanımı	106
<i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇETİN /İpek Üniversitesi</i>	
Dönem Seyahatnameleri Işığında Birinci Dünya Savaşı	117
<i>Yrd. Doç. Dr. Mürsel GÜRSES / Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi</i>	
Türk Tiyatro Eserlerimizde Kırım	129
<i>Prof. Dr. Müzeyyen BUTTANRI / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi</i>	
Cumhuriyetin İlanına Kadar Çocuk Şiiri Olarak Yayımlanan Kitaplarda Yer Alan Şiirlerde Savaş Algısı.....	140
<i>Yrd. Doç. Dr. Necmettin ÖZMEN / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi</i>	
Savaş Konusu Çağdaş Azerbaycan Şiirinde Temel Yön gibi (1993-2005 Yılları)	152
<i>Nergiz CABBARLI (ABDULLAYEVA) / AMEA, Nizami adına Edebiyat İstitütü</i>	
Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Milli Savaş Hikâyeleri”nde Savaşın Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	164
<i>Yrd. Doç. Dr. Nesrin ZENGİN / Mevlana Üniversitesi</i>	

Necmettin Halil Onan Şiirlerinde Zafer ve Kahramanlık Söylemleri.....	177
<i>Arş. Gör. Emine Neşe DEMİRDELER / Sakarya Üniversitesi</i>	
İsrail-Filistin Savaşı ve Bu Savaşın Türkçe Şiire Yansıması	192
<i>Yrd. Doç. Dr. Nilüfer İLHAN / Bozok Üniversitesi</i>	
Modern Azerbaycan Edebiyatında Karabağ Konusu	208
<i>Nubar HAKİMOVA / Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi</i>	
Türk Milli Mücadele Dönemi ve Alman Bağımsızlık Savaşları Sonrasında Önemli Eserlerin Sosyolojik Bakış Açısıyla Karşılaştırılması.....	216
<i>Arş. Gör. Nurel CENGİZ / Hacettepe Üniversitesi</i>	
Duyguların Savaşı: Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Vatanseverlik ve Milliyetçilik Duygusunun Savaş Edebiyatındaki Yeri.....	229
<i>Yrd. Doç. Dr. Okan KOÇ- Araş. Gör. Mehmet Murat ŞAHİN / Sakarya Üniversitesi</i>	
Amerikan İç Savaşı: Robert Penn Warren, The Legacy of the Civil War ve Bir Ulusun Doğuşu	244
<i>Arş. Gör. Onur KAYA / Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi</i>	
İslam Edebiyatında Kitâbü'l-Cihâdların Muhteva Gelişimi	255
<i>Arş. Gör. Ömer Faruk AKPINAR / Sakarya Üniversitesi</i>	
Şeyhî'nin Husrev u Şirin Mesnevisi'ndeki Savaş Sahnelerinin Tasviri	284
<i>Yrd. Doç. Dr. Özlem GÜNEŞ / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi</i>	
Joseph Harb'ın Şiirlerinde Savaş Teması	295
<i>Arş. Gör. Özlem Züleyha KURAN / Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</i>	
Yaşar Kemal'in Bir Ada Hikâyesi Dörtlemesinde Savaşın İzlerine Nostaljik Bakış Denemesi	302
<i>Özlem ÖZTOK / Osmangazi Üniversitesi- Okt. Sabanur YILMAZ /Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi</i>	
Türk Harp Edebiyatı Bağlamında İslamiyet Öncesi Türk Destanları Üzerine Bir Değerlendirme.....	316
<i>Arş. Gör. P. Nurdan GÜMÜŞTEPE / Bülent Ecevit Üniversitesi</i>	
Yeni Roman: Savaşın Edebiyata Yansımaları- Hiroşima Sevgilim Üzerine Bir İnceleme	332
<i>Arş. Gör. Seher MİDİLLİ / Marmara Üniversitesi</i>	
Esarettten Edebiyata Yansımalar	344
<i>Okt. Selami ALAN / Abant İzzet Baysal Üniversitesi</i>	
Yüzleşme Oyunları: II. Dünya Savaşı ve Nazi Almanyası'nın Tiyatroya Yansıması	358
<i>Doç. Dr. Selen KORAD BİRKİYE / İstanbul Aydın Üniversitesi</i>	
Toplumcu Gerçekçi Türk Şiirinde Savaş ve Propaganda	366
<i>Okt. Serhat DEMİREL/Sakarya Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü</i>	

Aka Gündüz’ün Şiirlerinde Balkan Savaşları: Bozgun.....	381
<i>Yrd. Doç. Dr. Servet TIKEN / Atatürk Üniversitesi</i>	
Bir Alman Generalinin Gözünden Türk Askeri	392
<i>Dr. Sezen KILIÇ / Kara Kuvvetleri Lisan Okulu</i>	
Azerbaycan Romanında Karabağ Savaşı	405
<i>Şamil SADIGOV/ Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Nizami Edebiyat Enstitüsü</i>	
Nazım Hikmet’in İspanya İç Savaşı Şiiri “Karanlıkta Kar Yağıyor”	416
<i>Dr. Tahsin AYDOĞDU / Ankara Üniversitesi</i>	
Kemal Tahir’in Gözüyle; İşgal Altında Bir Şehir: İstanbul	432
<i>Yrd. Doç. Dr. Turan GÜLER / Muş Alparslan Üniversitesi</i>	
Reha Çamuroğlu’nun ‘İkiilebir’ Romanında ‘Büyük Cihat’ Ve ‘Nefs’ Kavramlarının İncelenmesi.....	447
<i>Ümmügülsüm YILMAZ / MEB</i>	
Savaş Çocuklarının Şiirleri: Garip Şairlerinin Savaşa Bakışı	460
<i>Yrd. Doç. Dr. Veli UĞUR / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi</i>	
Dostoyevski’nin Düşünce Dünyasında Savaşa Bakışı.....	473
<i>Yrd. Doç. Dr. Yakup AKYÜZ / Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi</i>	
Bir İntihar Aracı Olarak Savaş.....	487
<i>Yrd. Doç. Dr. Yasemin ASLAN / Pamukkale Üniversitesi</i>	
II. Dünya Savaşı’nda Japonya: Bir Maskenin İtirafı ve Hiroşima Adh Eserler Örneğinde	496
<i>Arş. Gör. Yasemin DAVARCI / Ankara Üniversitesi</i>	
Buket Uzuner’in Uzun Beyaz Bulut Gelibolu Romanında Postmodernist Unsurlar	505
<i>Arş. Gör. Yavuz Sinan ULU / Ardahan Üniversitesi</i>	
Tarihe Alternatif Çağ Romanları: II. Dünya Savaşı’nın Temsili	515
<i>Arş. Gör. Zuhale EROĞLU / Boğaziçi Üniversitesi</i>	

Türk Edebiyatının İlk Çocuk Şiiri Kitaplarında Savaş Teması

Yrd. Doç. Dr. Necmettin ÖZMEN

Özet:

Tartışmalı bir husus olsa da Türk edebiyatında, çocuğun bir edebiyat nesnesi olarak fark edilmesi, çocuk dergilerinin yayımlanması, çocuklar için edebî ürün verilmesinin Tanzimat'tan sonra olduğu yaygın bir görüştür. Çocuklar için şiir kitaplarının yayımlanması ise daha geç bir zamanda II. Meşrutiyet'in ilanından sonradır. 1911'deki ilk çocuk şiir kitabı ve cumhuriyetin ilanına kadar yayımlanan diğerlerinde savaş ve çocuk ilgisi/ilişisine dair çok sayıda şiir bulunmaktadır. Neredeyse her kitapta buna dair bir müstakil bölüm bulunmaktadır. Bu şiirlere günümüzün pedagojik anlayışı ve çocuk algısı açısından bakıldığında, çocuk eğitimi ve ruh gelişimi açısından mahzurlu olabilecek çok fazla ideal, hayal ve düşüncenin şairler tarafından çocuklara öğretilmekte veya tavsiye edilmekte olduğu görülür. Bu çalışmada; Türk edebiyatındaki ilk dönem çocuk şiiri kitaplarında savaş ve çocuk teması bağlamında değerlendirilebilecek kahramanlık, millet, vatan, askerlik, şehitlik, bayrak gibi hususlara dair ne gibi dikkatlerin olduğu ve bunların ne şekilde işlendiği ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuk Şiiri, Savaş ve Çocuk

Abstract:

Even though it is an arguable topic in Turkish Literature, the recognition of children as a subject of literature, the publication of children's magazines and producing literary work for children are widely believed to have started after the Tanzimat (Reform) period. The publication of poetry books for children, on the other hand, coincides with the second Tanzimat period. In the first children's poetry book published in 1911 and in others published up to the declaration of the Republic in 1923, there are quite a number of poems about the relationship between war and children. There is a chapter dedicated to this topic in almost every book. When we look at these poems from the point of view of today's pedagogical understanding and the perception of children, we observe that there are far too many ideals, visions and thoughts that are being taught or suggested to children by the poets, which might not be suitable for children. In this study, the topics that are going to be analyzed are heroism, nation, country, military service, martyrdom and flag in the context of war and children in the earlier period of children's poetry in Turkish Literature, and how these topics are handled will be explored.

Key Words: Children's Literature, Children's Poem, War and Child

Giriş

Bilindiği gibi güzel sanatların bir dalı olan edebiyatın tam ve kuşatıcı bir tanımı yoktur. Böyle olunca çocuk edebiyatının tanımı konusunda bir ortak görüşten bahsetmek de çok zordur. Çünkü yasa koyucu dışında, eğitim, kültür ve sanat tarafı öne çıkan alan uzmanları arasında bile, kimlerin çocuk olduğu-kabul edileceği kesin olarak belirlenememiştir. Çocuklar arasındaki zihni ve bedensel gelişme farklılıkları ve milletten millete değişen çocuk telakkisi bu zorluğu ortaya çıkaran önemli iki sebeptir. Bu sebeple alan uzmanları çocukluk dönemi için farklı yaş aralıklarını verirler. Nas (2004) 11; Yalçın ve Aytas (2012) 12; Zengin ve Zengin (2009) ve Oğuzkan (2001) 14; Stebler (2012) 15; Bilkan (2005) 16; Demirel, Çeçen, Seven, Tozlu, Uludağ, (2011) 18 yaşa kadar olanları çocuk kabul eder. Görüldüğü gibi çocukluk döneminin bitişi ile ilgili 11 yaştan 18 yaşa kadar çok farklı aralıklar verilmektedir. Bu farklı görüş sahipleri çocuğu-çocukluk dönemini inceleyen biyoloji ve psikoloji biliminin verilerini kullanmaktadır. Edebiyatın tarafsızlığı ve çocukluk döneminin bitişine dair bu bilgileri zikretmemizin sebebi inceleyeceğimiz çocuk şiirlerinin muhatabı olarak kimlerin kabul edildiğini ortaya koyma çabasıdır. Yukarıdaki görüşleri nazarı dikkate aldığımızda bu şiirlerin muhatabının 18 yaşa kadar çocuklar olduğunu söyleyebiliriz.

Yöntem:

Bu çalışmaya 1911 yılından Cumhuriyetin ilanına kadar yayımlanmış olan İbrahim Alaaddin, Ali Ulvi, Tevfik Fikret ve Sabri Cemil'in telif eserleri ile Celal Sahir ve Mehmet Asım'ın hazırladığı 3 ciltlik *Müntehap Çocuk Şiirleri*; Mehmet Fuat Köprülü'nün hazırladığı 6 ciltlik *Mektep Şiirleri* dâhil edilmiştir. Bu eserlerde yer alan savaş temalı şiirler tespit edildikten sonra bu şiirlerin hangi alt temalara ayrılabilceği belirlenmiştir.

Bulgular:

Osmanlı Devleti'nde çocuk şiir kitapları 1911'den sonra neşredilir. Bu kitapların büyük bir bölümü ibtidaî mektepleri için hazırlanır, orada okutulur (Akyüz, 2010). Kitaplarda doğa, çalışkanlık, aile, yardımlaşma gibi farklı temalar yanında savaş genel başlığı altında incelenebilecek askerlik-vatan-millet-şehitlik de sıklıkla konu edilir. Bu şiirlerin çoğunda kan, kılıç, ölüm, ceset gibi kavramlar; çocuk ruhunun kaldıramayacağı bir gerçeklikle işlenir.

1. Kutsal Mekân Vatan: İncelediğimiz şiirlerde en çok öne çıkan kavram vatandır. Vatan toprağı, yeşili, güneşi, atalardan miras olması yönüyle mübarek bir toprak parçasıdır, kutsaldır, asla düşmana bırakılmamalıdır. Herkes vatana hizmet etmek zorundadır ve

Savaş ve Edebiyat Sempozyumu

gerektiğinde vatan için şehit olmaya canla başla koşmalıdır. Vatan için can, mal, kan hepsi feda edilmelidir. İ. Alaaddin (1330) “Allah Sevgisi” adlı şiirde vatan-millet sevgisini insanların kalbine Allah’ın koyduğunu ifade eder. Dolayısıyla vatan sevgisi ilahidir. Bütün çocuklar, herkesin annesi olan vatani, anneleri gibi sevmelidir. İ. Alaaddin (1330) “Vatan” başlıklı şiirinde vatan ile anne arasında bir ayrım görmez. Çocuk, annesine hizmet ettiği gibi vatanına da hizmet etmelidir. Şair çocuklardan vatanlarını asla çiğnetmemelerini ister. İ. Alaaddin (1330) “Muhtar Bey”de vatanın ekmeği ile beslenenlerin vatan için ölmekten asla korkmaması gerektiğini anlatır. Tevfik Fikret (1330), “Öksüz” adlı şiirinde vatanın sonsuza kadar yaşatılması gerektiğini söyler. Sabri Cemil’in (1333), “Vatan” adlı şiirinde düşman, kutsal mübarek vatanın bir taşına bile ilişse ona mini mini erler olan çocukların anında cevap vermesi gerektiği ifade edilir. M. Emin’in (1922), “Sen Feryada Başlayınca” adlı şiirinde vatan kelimesi insana en hoş sestir. Vatan duygusu yüreklerin en mübarek sevdası, derdi beyinlerin en ateşli hummasıdır. Vatan feryat edince ayrılıklar başlar, beşiklere, mabetlere, her yere yas çöker. Bütün millet nutuklar, şiirler, dualar ve bayraklarla vatan müdafaası için koşar. Köprülü’nün (1922) “Ninni” adlı şiirinde vatan, çocuklardan asker, zafer, uğrunda ölecek er ister. Anne babaların dileği çocuklarının al bayrağın uğrunda ya gazi ya da şehit olmasıdır. Rıza Tevfik’in (1922) “Anadolu” adlı şiirinde Anadolu; atalar ocağı, yiğitler yatağıdır. Türk milleti krallardan taç; nice yavuz milletlerden öç almıştır. Anadolu’nun her bir köşesinde bir er vardır. Ziya Gökalp (1335) “İlahi” adlı şiirinde, Allah’tan, temiz bir aşkla vatani sevmek için pak bir yürek ve korumak için tunç bir yürek, düşman kendilerini ezmeden düşmanı ezmek ister. Namık Kemal’in (1335) “Vatan Şarkısı”nda vatan, herkesin validesidir. Vatana saldıran düşman ezilmelidir. Vatanın korunması millet evlatlarının süngüsü sayesinde olacaktır. Herkes vatan imdadına koşmalı, kimse yaralanmaktan-ölmekten korkmamalıdır. Ali Ulvi’nin (1328), “Vatan” adlı şiirinde vatan şehit ve gazi atalardan çocuklara kalmıştır. “Kan Borcu”nda çocukların namusu vatanın namusu ile eşitlenir. Çocuklar, kanlarını vatan için borç bilmeli, çok çalışarak vatani bir an önce yükseltmeli; canı ve kanını şanlı vatan için feda etmelidir. “Vatani Sev”de, baba sevgisi ile vatan sevgisi eş görülür. Baba, çocuğuna vatani da beni sevdiğin gibi sevmelisin, der. “Kahraman Dandolo” adlı şiirde Venedik elçisi olan Dandolo adlı bir kişinin vatan sevdası anlatılır. Bizans’a yenilmiş olan Venedik, Bizansla yapılacak anlaşma için elçi olarak Dandolo’yu görevlendirilir. Namuslu ve vatanperver Dandolo, Bizansın önüne koyduğu anlaşma metnini görünce o metni imzalamanın vatani mahvedeceğini düşünür, imzalamaz. Kayser ona ihsanlar vaat eder, onu ölümlle tehdit eder fakat Dandolo sadece gülümser. Cellât kızgın mille Dandolo’nun gözünü oyar. Dandolo yine de anlaşmayı imzalamaz. Yiğitçe ileri atılıp: “Vatanım kurtuldu, kör oldum ne olur. Bu bana şan oldu.” der. Dandolo çelik kafalıdır,

hiç acı duymaz. Dandolo, vatan için feda edilecekler konusunda Türk çocuklarına bir anlamda örnektir. “Vazgeçtim”de vatan toprağı millet kanı ile sulanmıştır. Şiirde konu edilen kişi kanını, canını yalnız vatani için vermek ister. Vatan sayesinde var olduğunu anlar. Cenk edilen kaleler, hendekler ve ovalarda şehit bakiyelerinden bir parçacık bulsa onu vatanın en mübarek toprağı sayarak değer verir.

2. Düşmanlar: Düşman temasının öne çıktığı şiirlerde yabancılar, acımasız bir halde vatani işgal etmiş ve halkı ezmektedir. Onları kovmak için elden gelen her şey yapılmalıdır. Ziya Gökalp (1922), “İlahi” adlı şiirinde üç yüz bin şehidi unutmamak, onların kinini göğsünde taşımak, kadın çocuk ayırımı yapmadan insanları katleden düşmanların yok edilmesini ister. Namık Kemal (1922), “Murabba”da; vatan inledikçe hevesleri terk ederek vatan imdadına koşmak; din, devlet ve can çekişen millet için çalışma-savaşma azminden asla geri durmamak; düşmanın eline düşmüş halde iken senlik-benlik kavgası yapmadan azim ve gayretle çalışmak gerektiğini söyler. İ. Alaaddin (1330), “Milletin Derdi”nde milletin tembelleğe dalarak bazı yerleri kaybettiğini, miskinlik acısının çekildiğini, uyuşmuş gibi, demir tutmayan, sapan sürmeyen ellerle vatanın bir yangın yerine döndüğünü ifade eder. Şiirde Türk vatani virane gibidir. Çocuklar, vatani yüceltmek ve milletin çektiğı acılara son vermek için çok çalışmalıdır. Doğan (1922) adlı şairin, “Ağla Bülbül” adlı şiirinde vatani kartal basmış, yuvalar ıssız kalmış, gül bağında kurumuş, damlar çöküp ovalar şehitlerle dolmuş, mezar taşları binek taşı hâline gelmiştir. Türbeler, şehitler, hisarlar hep çignenmiştir. Rıza Tevfik (1922), “Baba Nasihati”nde ben Osman oğluyum diyen herkesin, yiğitçe çarpışıp can vererek milleti yaşatmasını ister. Şaire göre, sürünerek yaşayan bir millet alçaktır. Murdar düşman; bastığı yerde ot bitmeyeceğı, açtığı yaraya merhem kâr etmeyeceğı, girdiğı yerlerden bir daha gitmeyeceğı için asla vatana ayak basmamalıdır. Kurtuluş yolu vatana kul olmaktan geçer. Celal Sahir (1922) “Türk Kızı Diyor ki” adlı şiirinde bir Türk kızını anlatır. Kız, bir sürü haydutun, kudurup saldırmakta, öldürüp ezmekte; kadınları boğmakta; kızları, camileri, kaleleri, şehirleri yakmakta; kahramanların hep ölmekte, çatılar ve damların başlarına yıkılmakta, yollara dökülmüş insanların şaşkın vaziyette olduğunu görür. Kızın gözlerinden kanlı yaşlar akar. Artık verecek bir karış toprak kalmamıştır. Düşman ne kadar güçlü olursa olsun Türk kızı onunla mücadelede edecektir. H. Fahri (1922), “Şairlere” adlı şiirinde şairden, artık milletin ağlayan kalbini dinlemesini ister. Çünkü hudutlar kıpkızıl yaradır ve şen Türk yurduna, ölüm kanat germiş gibidir. Şehit olmak isteyen yüz binlerce genç meydana atılmıştır. Bir yandan yuvalar yıkılıp yanmakta, toprak günahsız insanların kanlarıyla boyanmaktadır. Etrafta, gözleri oyulup eti doğranmış kız cesetleri vardır. Celal Sahir (1335), “Öç” adlı şiirinde Edirne’nin kurtuluşunu konu eder. Edirne düşmanlar

tarafından alındığında bu, millet için onulmaz bir yara olur. Milletin ruhunu bu yangın tutuşturur; mazlumların ahı göğe yükselir.

3. Millete Moral Olanlar: Vatan insanların her şeyidir, kutsaldır, onun korunup kollanması gerekir. Bu sebeple millete manevi güç ve moral verecek değerlere ihtiyaç vardır. Şairler, bu değerlere, eserlerinde işaret eder. Bu değerler genelde kahramanlık, fedakârlık, vatan için ölmektir. Çocuk şiirlerinde imrenilecek hayatı ile bir padişah, komutan veya sıradan bir Türk askeri çocuklara örnek olur. Bu kişiler ve onların öne çıkarılan vasıfları şöyledir.

3.1 Önder Kişiler:

3.1.1. Padişah: İ. Alaaddin'in (1330) "Padişah" adlı şiirinde padişah, ecdadının tahtı, şerefi ve şanıdır. O, Orta Asya'dan kalkarak gelen ve dört yüz çadır halkla devlet kuran Türk oğludur. Milletin haysiyeti gibi onun da tacı yüksektir; onun tacı tahtı yükseldikçe milletin tacı tahtı da yükselir.

3.1.2. Ertuğrul Gazi: İ. Alaaddin'in (1330) , "Ertuğrul'un Büyüklüğü" adlı şiirinde Ertuğrul Gazi, savaşan iki ordu görür. O, adalet duygusu sebebiyle taraflardan güçsüz olanı destekler.

3.1.3 Osman Gazi: Köprülü (1922), "Osman Gazi Kurultayda" adlı şiirinde milletin amacı, Türklük ve İslamlığı kardeş kılmak, halife ile Kağan'ı aynı kişilik haline getirmek ve adaleti her yere saçmaktır. Osman Gazi, bütün Rum ilini ve Akdeniz'i almak ister. Onun diğer bir amacı Osmanlı geliyor dendiğinde bütün kralların renginin solmasıdır. Y. Ziya'nın (1922), "Sultan Osman'ın Rüyası"nda, Şeyh Edebali, Osman gazinin satvetinin akla hayale sığmamasını ve onun fermanın dünyaya hükmetmesini ister.

3.1.4. Alemdar Mustafa Paşa: S. Cemil (1333) "Alemdar'ın Şanlı Ölümü"nde, Mustafa Paşa'yı anlatır. III. Selim'i tahttan indiren Kabakçı Mustafa'yı yok etmek, vatani ve milleti kurtarmak isteyen Alemdar Mustafa Paşa III. Selim'i tahta çıkarmak ister.

3.1.5 Mithat Paşa: İ. Alaaddin'in (1330), "Mithat Paşa" adlı şiirinde, Mithat Paşa meşrutiyetin temelidir, bunun için Mithat Paşa akıldan çıkarılmamalıdır. Şaire göre, çocuklar kitaplarda onun yaptıklarını okursa hem büyük adam nasıl olunur öğrenecek, hem de onun yaptığı büyük işlerden haberdar olacaklardır.

3.1.6 Namık Kemal: İ. Alaaddin (1330), "Namık Kemal" adlı şiirinde, Namık Kemal'in en zor zamanlarda zalimlerle çarpıştığını, millet için zindanlarda çalıştığını ifade eder.

3.1.7. Muhtar Bey: İ. Alaaddin'in (1330) "Muhtar Bey" adlı şiirinde Şevket Muhtar Paşa'nın vazifesi uğrunda seve seve canını feda edişi konu edilir. O, 30 yıl boyunca çalışarak kazandığı ilmi, kudreti, şerefi, şanı vatani için bir anda feda etmiş, şehit olmuştur.

3.1.8. Ulutaş: Ziya Gökalp (1922) Altın Yurt” adlı şiirinde Türk tarihinin en eski devirlerini anlatır. Ulutaş, bütün Türkleri bir bayrak altında toplar. O, Şark’tan Garp’a Oğuz ordusunu yürütüp bütün hakanları vergiye bağlayacaktır. Bu mücadele sırasında herhangi bir millet, bey, oymak, boy itaat etmezse onların başını mızrakla patlatmak ister. Savaştan kaçan Türkleri uyarır. Çünkü Türk yasasında harpten kaçmak alçaklıktır.

3.2. Diğer Örnek Kişiler: Araştırmamıza konu olan şiir kitaplarında vatan ve millet yolunda mücadele etmede çocuklara örnek gösterilen başka şahıslar da vardır. Bunlar mevki ve makamı olmayan insanlardır, aralarında yaşlı ve hanım da bulunur. S. Cemil’in (1333) “Vatan Fedaisi Kadın” adlı şiirinde Fatma Letafet, Trablusgarp Savaşı’na katılan Sudanlı bir hanımdır. Fatma, önünde kudurmuş bir alay İtalyan olduğu halde kurşun, top, tüfek ve güllelere aldırmandan savaşır. Her yer kan ve mezardır. O, kadın olmasına rağmen çok yüreklidir. Etrafında gaza edenlere, alçakları korkakları yenelim vatanı kurtaralım diye bağırır. Savaş esnasında tek kolunu kaybeden Fatma diğer eliyle kopan kolunun kalan kısmını gaza edenlerin önünde bir bayrak misali havaya kaldırır, tekrar saldırır. Yiğitliği ve sertliği ile nam salmış Osman Çavuş, İ. Alaaddin’in (1330), “Borazan” adlı şiirinin kahramanıdır. O hücum emri alınca öyle bağırır ki etrafındaki herkes galeyana gelir, bütün taburlar gürlür. Osman Çavuş, Rus Cengi sırasında gülleleri tek başına göğsüyle yıkar. İ. Alaaddin (1335) “Siperler Arasında” adlı şiirinde, bir askeri konu eder. Düşman ateşe başlayınca, sarsılmayan bir burç gibi olan komutan, askerlerine eğilin emri verir. Komutanın dik başı şaire, Türk’ün yüksek alınının eğilmeyeceğini ve bir insanın ölüme yaklaştığında nasıl dirildiğini ihsas ettirir. Azim uğrunda cephede kemikten abideler dikilir. Komutan bir yere tırmanmaya hazırlandığı sırada yüzü kumral gölgelerle örtülü, vicdanının yüksekliği gözlerinde parlayan boylu poslu aslan gibi bir Türkoğlu görünür. Komutanına siper olup asil bir şekilde ölmek ister. A. Ulvi’nin (1328), “Geçit” adlı şiirinde bir ihtiyar er Moskoflara yakalanır. O, geçide saklanmış diğer asker arkadaşlarının yerini Moskoflara söylemez. Moskofları kandırıp başka bir yöne sevk etmek ister. Moskoflar onun amacını anlar, ancak ihtiyar asker buna aldırış bile etmez. Böylece isteyerek şehit olur.

4. Kahraman millet: Çocuk şiirlerinde, Türk milleti şanlı geçmişi olan büyük bir millettir. İ. Alaaddin’in (1328) “Millet Şarkısı”nda, Osmanlı sözü bile sineleri övünçle doldurur. Osmanlı, doğruluk, hamiyet ve sabır demektir. Osmanlılar vatanlarının bir taşını bile vermezler. S. Cemil (1333), “Donanmaya Veriniz” adlı şiirinde köylü, şehirli bütün Osmanlılardan, güçsüz Osmanlı donanması ve zırhlıları için altın ve ipeklerini donanmaya vermelerini ister. Çünkü onların vereceği her şey kurşuna dönüştürülecek ve böylece Osmanlı güçlenecektir. M. Emin’in (1922) “Ey Türk Uyan” adlı şiiri milleti; tarihini bilmeye ve tarihteki

kıymetlerini idrak etmeye davet eder. Türk milleti adil, dürüst, zeki, çalışkan, fetihler yapan, ilim üreten, sanattan anlayan, insan haklarını gözeten; taassup-vahşet-cehaletle savaşan bir millet olarak tavsif edilir. Şairin (1922) “Bize Diyorlar ki” adlı şiirinde de Türk milleti Şarka ve Garba hükmetmiş, vahşi çöller içine nam salmış, cihangirleri esir etmiş, krallardan taç almıştır. Cenge Giderken”de, Türk evladı savaş çıktığında asla evde duramaz, cepheye gider. Osmanlı askeri, düşmanı vatana sokmaz. A. Ulvi (1328) “Mecruhlar” adlı şiirinde, Türk-Rus savaşından sonraki manzarayı anlatır. Yerde yatan hem Türk hem de Rus askerleri vatan diye inler. Her taraf; kan, kol, bacak, baş, etlerle, parçalanmış cesetlerle doludur. Ova mahşer yeridir. İki yaralı asker bir çukurda yatar. Bunlardan biri Rus, biri Türk’tür. Her ikisinin de kanları tükenmiş, kuvvetleri gitmiş, çeneleri sarkmıştır. Gece olur. İki asker de uşur. Bunlardan biri sabaha doğru uyanıp etrafına bakar. Üstünde bir yağmurluk görür. Rus askeri sabah tanışıp görüştüğü Türk askerinin öleceğini anlayınca yağmurluğunu kendi üzerine örttüğünü anlar. Bu, Osmanlı askerinin ne kadar vicdanlı olduğunu gösterir. A. Ulvi (1328), Türk milletinin asaletini “Muharebeden Sonra” adlı şiirde de anlatır.

5. Askerlik: Askerlik ve askerliğe övgü çocuk şiirlerinde çok tekrar edilir. Askerlik konulu şiirleri iki başlık altında değerlendireceğiz. “Geridekiler” başlığı altında cephe gerisindeki anne, baba, nine ve kardeşlerin askere gideceklerine karşı tavır ve tutumlarını, “Asker/lik” başlığı altında ise genel manada askerliğe dair dile getirilenleri konu edeceğiz.

5.1. Geridekiler: H. Fahri (1922), “Asker Annesi” adlı şiirinde bir asker annesinin halini anlatır. Annenin saçları beyaz, bakışı durgundur. Bazen inler, bazen ufuklar ona kapanır ve ağlar. Onun hali âdeta unutulmuş bir mezar taşı gibidir. Gizli bir sızı kalbini yakar. Bazen düşünerek bir parça gurur ile teselli bulur. Çünkü o da asker annesidir. M. Emin (1922), “Yetim” adlı şiirinde babası askere gitmiş, henüz dönmemiş 10 yaşında boynu bükük, bağıri yanık bir çocuğun köylerinin girişinde babasını bekleyişini tasvir eder. Çocuğun hali insanın içini sızlatacak gibidir. Şair (1922), “Ya Gazi Ol Ya Şehit”de nineleri anlatır. Nineler torununun hamurunu yiğitlik duygusuyla yoğurmuştur. Onun tek isteği torununun, vatani düşmanlara karşı savunmak için askere gitmesidir. Onun şehit ya da gazi olması ninesi için hiç önemli değildir. Nine, onun büyüdüğü eve şan getirmesini, kendisine “yiğit er” dedirtmesini ister. Böylece ecdadının kabirlerde sızlayan kemikleri öç almış olacaktır. Nine, kanlı gözyaşlarının torununun göğsünde düşman için kin olmasını ister. Onun bastığı, dolaştığı dağların hep düşman leşiyle dolmasını ister. Köprülü (1328), “Arslan Yavrusu” adlı şiirinde bir çocuğu anlatır. Çocuk, şehit kanlarıyla cennete dönüşmüş olan vatan için savaşmak üzere annesinden izin ister. Eğer köyünde yaşayan diğer insanlar gider kendisi köyde kalırsa çok utanacaktır. O, bir an önce

harbe gitmek, orduya karışarak Allah Allah nidaları ile coşmak ister. Onun vücudunda şehit kanı çağlar. Türkoğlu Türk olduğu için vatani düşmanlara vermeyecektir. A. Ulvi (1335) “Tanrı Misafiri”nde yaşlı bir ninenin evine misafir olan askeri anlatır. Nine, askere hizmet eder, ekmek-yemek verir, yatak hazırlar. Asker, nineye eziyet ettiğini düşünür, onun hizmetleri karşısında mahcup olur. Fakat nine, askerlere hizmet etmek gerektiğini söyler. Şair (1328), “Asker Olsaydım” adlı şiirinde babası gibi askere gitmek, canla başla vatana hizmet etmek isteyen bir kızı anlatır. A. Ulvi’nin (1328) “Cenge Giderken” adlı şiirinde bir genç kendini vatana borçlu hisseder. Babası, annesi ve küçük kardeşi ile vedalaşıp kefenini al kana bulamaya gidecektir. Düşman haçını dikmiş, nice kadın ve erkeği ağlatmış, hamile kadınları kesmiştir. Kahraman milletin öcünü almak ister. O, anasına; ağlamamasını, askerin arkasından ağlanmayacağını söyler. Anne; oğluna, dayısının-amcasının-dedesinin şehit olduğunu hiçbir zaman unutmamasını, dayısının öcünü almasını, düşmana sırt çevirmemesini, kendisini böyle günler için doğurduğunu söyler.

5.2. Asker/lik: Askerlik hemen hemen bütün şiirlerde kutsaldır. S. Cemil (1333) “Küçük Türk” adlı şiirini çocuk ağzından yazar. Şiirin kahramanı çocuk, asker olup eline tüfek ve kılıç alarak düşmanlara saldırmak, onları yenip bayrağı yükseltmek ister. Şairin (1333) “Asker Olacaksın” adlı şiirinde bir anne, oğluna kendisinden daha değerli varlığın vatan olduğunu söyler. Düşmanlar geldiğinde, babası onu asker edecek ve vatan hizmetine gönderecektir. İ. Hikmet (1922), “Askerler” adlı şiirinde çocuktan, ocağının başında ailesinin yanında rahat rahat otururken vatan sevgisini yüreğinde ve canında hisseden askeri unutmamasını ister. Asker, kar ve güneşe göğüs gerer, hudutlarda düşmanla aslan gibi çarpışır. O kendini savaş denilen ateşe atar, ölür ve öldürür. Köprülü (1922) “Biraz Vicdan” adlı şiirinde Anadolu’yu, Anadolu hüznünü, Anadolu insanının çilesini anlatır. Anadolu’nun yuvaları ve dağları hep kimsesiz, denizin dalgaları âdeta yas köpüklüdür. Beli bükük yaşlıların sözleri hep ah ile doludur. Anadolu’da her bir ana, yiğidini başkası hesabına doğurur, bakar, besler ve askere gönderir. O askerler, Türk yurdunu kanları ile yoğurur. O. Seyfi’nin (1922) “Kadın Erkek” adlı şiirinde erkeğin vazifesi asker olmak, düşmana karşı koymak ve vatanını korumaktır. A. Ekrem’in (1922) “Askerin Ümidi” adlı şiirindeki asker ya gazi ya şehit olmak için dua eder, gaza için Allah’tan kuvvet diler. O, vatan için can vermeye hazırdır. Z. Gökalp (1922) “Kurt ile Ayı” adlı şiirinde güçten düşmüş kötürüm bir kurt ile genç bir ayının hikâyesini anlatır. Genç ayı, güçten düştüğü için kurdu boğup öldürür. Kurdun beş yavrusu öksüz kalır. Kurdun yavruları büyür, yurtlarındaki bütün ayıları yok eder. Ziya Gökalp, çocuklardan ayı ile kurdun hikâyesinden ders çıkarmalarını ister. A. Ekrem’in (1922) “Şehit Oğlum” adlı şiirinde bir anne, rüyasında şehit oğlunu görür. Oğlu, göğsündeki derin yara ile

annesine yaklaşır, annesine; ölmediğini sadece yaralandığını söyler. Annesinden yarasını sarmasını ister. Oğul, düşmanların asla kanına giremeyeceğine inanır. Anne, çocuğun yaralarını sarar, kanama durur. Çocuğa can gelince, annesi artık ondan ayrılmayacağını söyler. Çocuk annesine “...bırak harbe gideyim, vatan düşmanını berbat edeyim, asıl anam vatan seni nideyim, vatanımı çiğnetmem düşmanıma” der. Annesinin kollarından sıyrılıp savaşa döner. Z. Gökalp (1335), “Asker Duası” adlı şiirinde bir askerin dileklerini anlatır. Askerin elinde tüfek, gönlünde iman vardır; onun din ve vatandan başka düşüncesi yoktur; anası vatan, babası millet, ocağı ordu, büyüğü ise sultandır. Onun yolu gazaya; yolunun sonu ise şehadete çıkar. T. Fikret’in (1334) “Küçük Asker” adlı şiirinde, elinde silahla ilerleyen küçük bir askere, bütün belde “kahramanım paşa” geliyor der. Şair; çocuğa, vatanın kendisinden hizmet, şefkat beklediğini söyler. A. Ulvi (1328) “Dileğimiz” adlı şiirinde Allah’tan askerin yeniden canlı şanlı görünmesini diler. Şair (1328), “Cenk Dönüşü” adlı şiirinde Osmanlı zabıt ve neferlerinin hep var olması için dua eder. O askerler top ve tüfeğe yürek açmış, düşmanı yenmiş, birer aslan gibidir. Her bir zabıt, nefer düşman için ecel gibidir.

6. Ölüm Değil Ölmek: Çocuk şiirlerinde işlenen önemli konulardan biri de şehadettir. Şiirlerde şehadetin büyüklüğü, yüceliği, ulaşılmazlığı, dinî değeri işlenir. A. Ekrem’in (1922) “Ervah-ı Şühedaya” adlı şiirinde askerler ölüm meydanlarında büyük bir tevekkülle şehadeti bekler. Onlar ecel şerbetini ecel anından evvel içmiş, büyük-şanlı günleri cihan tarihine al kanları ile yazmış, vatanın ırzını namusunu düşmanlardan korumak için nehirler kadar kan dökmüş, sevdiklerinden ayrılmak zorunda kaldıklarında hiç tereddüt etmemiştir. Z. Gökalp (1922), “Şehit Hırısı” başlıklı şiirinde nam bırakarak şehit olan bir babayı anlatır. Şehit baba, yüreğine ok saplanmış ve vücudundan kızıl kanlar damlar halde evine gelir. Ok, babanın vatan kaygısının işaretidir, bu kaygıya oğul da bağlı kalacaktır. E. Behiç’in (1922) “Çanakkale Şehitliğinde” adlı şiiri şehitliği över. Şair, şehitlikte yan yana dizili mezarlara bakar. Onlar, şehitlik şanını alan yiğitlerdir. Onların mezarları yeryüzüne semavi bir iftihar olmuştur. Onların yeri, Türklüğün tarihidir. Doğan (1922) adlı şairin “Teselli” başlıklı şiirinde şehitlerin defin günü bir düğüne benzetilir. Analar ve nineler düğüne davet edilir. Onlardan ölen ve ak-yeşil melekler olarak cennete giden evlatları için asla üzülmeleri istenir. Çünkü onlar, canlarını gülerek feda etmişler ve onların sayesinde yurdun sinesi kabarmıştır. Şehitlere asla ağlanmaz. Şanlı, şehit anaları ağlamamalı, çünkü şehitler artık onların değil Türk ırkının şehididir. A. Ekrem’in (1922) “Anadolu’ya” adlı şiirinde; Anadolu’nun her ova, dağ, bucak ve toprağı kahraman mezarı ile doludur. Dünya, Anadolu’yu şehit ili olarak tanır. A. Ulvi (1328), “Abide-i Hürriyet Karşısında” adlı şiirinde, vatan için ölenlerin hizmetlerinin kalplerde yer tuttuğunu,

onların gönüllerde yaşadığını, onlar için ne yapılsa yine de az olduğunu, Türk evlatlarının vatani kurtaran şehitlerin mezarlarını ve onları unutmayacağını ifade eder.

7. Uğruna Savaşılacak Değer: Çocuk şiirlerinde askerler bazı değerler için ölür. Bunlar millet, vatan, şehitlik, din ve bayraktır. Vatan, millet ve şehitlik konusuna yukarıda yer verdiğimiz ve din konusu hemen her şiirde işlendiği için bu bölümde bayrak/sancak duygusunun öne çıktığı şiirlere temas edeceğiz. İ. Alaaddin'in (1330) "Osmanlı Bayrağı" adlı şiirinde Osmanlı askeri, bayrak için âdeta bir kaledir. Askerler, cephede bayrağın gölgesinde can vermek ister. İ. Hikmet (1922), "Bayrak" adlı şiirinde, vatan tuğrası gibi olan, kanlı ve yırtık kefenli şehitleri hatırlatan bayrağın, çocuğun elinde yükseleceğini söyler. Bayrak; şeref ve vatan yolunda canlarını verenleri hatırlatır. Vatana ve bayrağa hizmet sorumluluğu artık çocuklardadır. Şair, çocuğa şöyle seslenir: "Sakın yavrum onun âli ismetine sürdürme el. Ateş değil yağsa ecel. Bayrak senin namusundur." Sabri Cemil'in (1333) "Osmanlı Sancağı" adlı şiirinde sancak; sevimli ve şanlıdır, sancak vatanla aynı kıymettedir. Herkes sancak uğruna canını seve seve feda etmeli, onu yükseltmek için çalışmalıdır. Köprülü (1922) "Sancağa Veda" adlı şiirinde bayrağa seslenir. Onun gölgesinden uzak olmanın çok zor olduğunu söyler. Bayrağın altında askerin çadır kurup oturması çok güzeldir. İnsan, nereye giderse gitsin bayrak insanın gönlündedir. Şair (1922), "Bayrak"ta ise Türk oğlundan sancağını açması, bayrağını öpmesini ister. A. Ulvi (1328) "Sancağa Veda" adlı şiirinde terhis olan bir askerin duygularını anlatır. Askere göre, şanlı bayrağın gölgesinden uzak olmak, Şanlı-yiğit bayraktan ayrılmak çok zordur. Asker artık köyünde yaşayacak olsa bile bayrak onun kalbinde dikilidir. Şair (1328), "Vazgeçtim" adlı şiirinde milletin namusu, vatanın her yerini şen eden bayrak için herkesin kan dökmesi gerektiğini söyler. Çünkü bayrak dalgalanmazsa yurttan yabancı ses duyulacak ve her yerden aydınlıklar silinecektir.

Tartışma:

Günümüzde, çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun ruhi yapısı-algılama-anlama seviyesine hitap eder mahiyette olması, çocuksu nitelik taşıması, doğru davranış kalıplarını öğretmesi iyilik-dürüstlük-dostluk-güven-sevgi-barış-birlik-beraberlik-dayanışma-sevgi-yardımlaşma gibi değerleri kazandırması gerektiği kabul edilen ortak nitelikleridir. Çocuğa verilecek değerlerin; edebî eserlerde bir meyvenin usaresi gibi bulunması (Gökşen, 1980), (Karatay, 2012), (Demirel ve diğerleri 2011) çocuk şiirlerinin sanat ürünü olması; çocuğun dil, düşünce ve duyarlılık dünyasına uygun düşmesi, dünyayı insanı algılamasına yardım etmesi; tabiatı, insanı, yaşamı sevdirmesi; doğruyu, iyiyi, güzeli sezdirmesi (Oğuzkan, 2001); gerçek

dünya ile hayali dünya arasında dengeli bir şekilde bulunması gerektiği ifade edilir (Yalçın ve Aytaş 2012). Bilindiği gibi ancak estetik değeri olan edebî ürünler çocuğa doğru, güzel davranış modelleri sunar (Sever, 2012). Konumuz açısından bakıldığında, çocuk şiirlerinde bulunması gereken özelliklerden belki de en önemlisi eserlerin öğüt verici ve güdücü olmama şartıdır. Bunlar ve bugünün pedagojik bilgisi dikkate alındığında ilk dönem Osmanlı çocuk şiir kitaplarının bu ölçütlere ters bir durum arz ettiği söylenebilir. Çünkü kan, top, tüfek, savaş, şehadet, mezar, vurulmak, vurmak, öldürmek, can almak-vermek gibi kavramlar bu eserlerde sıklıkla tekrarlanır.

Sonuç:

Osmanlı'nın son devrinden Cumhuriyetin ilanına kadar çocuklar için yayımlanmış kitaplardaki şiirlere genel olarak bakıldığında vatan, millet, şehitlik, askerlik ve bayrak duygusunun öne çıktığı görülür. Bu şiirlerde vatan atalardan çocuklara miras kalmıştır. Her Türk çocuğunun vatana hizmet ve onu kalkındırma borcu vardır. Kutsal ve güzel vatan, gözü dönmüş düşmanlar tarafından işgal edilmiş, bu işgal sırasında kadın, çocuk, yaşlı ayrımı yapılmadan masumların kanı dökülmüştür. Şehit kanıyla sulanmış vatani düşmandan kurtarmak ya gazi ya şehit olmak herkesin görevidir. Düşman yok edilmelidir. Anne, baba, nine ve kardeşler çocukların bir an önce asker çağına gelmesi ve düşmandan öç almasını ister. Onlar, çocuklarının hasretini çekmeye çoktan razıdır. Türk askeri hücum emri alınca vatani, milleti, dini, ırzı, namusu korumak için iman dolu göğsünü mermilere siper eder, uçarcasına cepheye gider. Onlar, mahşeri andıran cenk meydanına alışık, büyük bir tevekkülle ölmeyi beklerler. Askerler şan ve şeref fermanı olan Osmanlı sancağı altında savaşmak ve onun şanını yükseltmek ister. Vatan savunmasında, çocuklara örnek olabilecek hem tarihî hem de isimleri bilinmeyen birçok kahraman vardır. Bu kahramanların ortak özelliği vatani, dini ve milleti uğruna çalışmış, her şeyden vazgeçmiş olmalarıdır. Çocuk şiirlerine göre Türk milleti şanlı, yiğit, kahraman, güçlü, aslan kanlı; doğru, hamiyet sahibi, sabırlı, adil, fetih yapan, ilim üreten, taassup-vahşetle savaşan bir millettir.

Dönemin çocuk şiirlerinde dile getirilen kavramlar ve onların dile getiriliş biçimi, dönemin sosyal ve siyasi şartlarının ağırlığı ile izah edilebilir. Çünkü Osmanlı Devleti özellikle 19. yüzyılın ortasından yıkılana kadar hep savaşlarla boğuşmuş, bu savaşlarda milyonlarca metrekare toprağını ve sayısız insanını kaybetmiştir.

Kaynakça

Bilkan, A. F. (2005). Çocuk Edebiyatı-Kavram ve Mahiyet, *Hece*, Yıl 9, Sayı 104-105,

Ağustos

Zengin, A. Y. ve Zengin, N. (2009). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Truva Yayınları, İstanbul

Demirel, Ş., Çeçen, [M. A.](#), [Seven, S.](#), [Tozlu, N.](#), [Uludağ, M. E.](#) (2011). *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı*, Pegem Akademi, Ankara

Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara

Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ezgi Kitabevi, Bursa

Şimşek, T., (editör) (2012). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, Grafiker Yayınları, Ankara

Yalçın, A., Aytaş, G. (2012). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara

Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 M.S. 2010*, Pegem Akademi Yayınları

Gökşen, E.N. (1980), *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Remzi Kitabevi, 4. Basım, İstanbul

Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*, Tudem, İzmir

İ. Alaaddin (1330). *Çocuk Şiirleri*, Matbaa-i Ebuuzziya, Kostantiniyye

T. Fikret (1330). *Şermin*, Kanaat Matbaa ve Kütüphanesi, İstanbul

S. Cemil (1333), *Çocuklarımıza Küçük Şiirler*, Matbaa-i Orhaniye, Dersaadet

A. Ulvi (1328), *Çocuklarımıza Neşideler*, Tanin Matbaası, İstanbul

C. Sahir, M. Asım (İntihap edenler) (1334). *Müntehab Çocuk Şiirleri*, Devre-i Ula, Matbaa-i Amire, İstanbul

C. Sahir, M. Asım (İntihap edenler) (1335). *Müntehab Çocuk Şiirleri*, Devre-i Aliye, Matbaa-i Amire, İstanbul

C. Sahir, M. Asım (İntihap edenler) (1335). *Müntehab Çocuk Şiirleri*, Devre-i Mutavassıta, Matbaa-i Amire, İstanbul

K. M. Fuat (1922). *Mektep Şiirleri*, Birinci Kısım, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul

K. M. Fuat (1922). *Mektep Şiirleri*, İkinci Kısım, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul

K. M. Fuat (1922). *Mektep Şiirleri*, Üçüncü Kısım, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul

K. M. Fuat (1922). *Mektep Şiirleri*, Dördüncü Kısım, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul

K. M. Fuat (1922). *Mektep Şiirleri*, Beşinci Kısım, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul

K. M. Fuat (1922). *Mektep Şiirleri*, Altıncı Kısım, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul